

prav enakšno melodijo*, ali pa tudi, kakor v že omenjenih posebnih primerih, brez melodije (nepéta pesem). Da pa z izrazom »stanovitnejši« ni bila mišljena manjša spremenljivost v času (večja konstantnost), je razvidno iz takoj zatem sledečega stavka, da je »tudi ljudsko ustvarjanje (torej spreminjanje) mnogo vidnejše v besednem kakor pa v muzikalnem delu pesmik«. Dr. Kumrova tudi to mojo trditev zavrača, morda predvsem zaradi izraza »ustvarjanje«, ki pa mi tu pomeni vsakršno, tudi nehotno in pesem okvarjajoče spreminjanje, ne pa že nekakšno vrednotenje. Tudi to večjo spremenljivost besednega dela pesmi izvajam iz njegove večje konkretnosti in fonetično-semantične razčlenjenosti, in tako pač mislim, da bi se npr. v 10 variantah kake pesmi nabrala večja vsota vsakovrstnih (tja do najdrobnejših) jezikovnih kakor pa melodičnih sprememb, še posebno pa v daljših, pripovednih pesmih.

Izrazito enostransko govori dr. Kumrova o »nesmiselnih, z ničimer utemeljenih odstavkih«, »prav posebno« v pripovednih pesmih naše zbirke, češ da je bil to le nepotreben »obzir do Štreklja in njegovih zapisovavcev«. Proti njenemu »odločnemu poudarjanju«, da se te pesmi »pojo in da so se vedno pele« ter da je »delitev na različno dolge odstavke z glasbenega vidika nemogoča«, bi le pripomnil, da so se — če katere — prav pripovedne pesmi pele in poslušale vse bolj zaradi vsebine kakor pa zaradi napeva, in da so tudi zapisovavci, podajajoč zgolj besedilo pesmi, oblikovali te odstavke po (bolje ali slabše apliciranih) vsebinskih vidikih, torej za *bravca* teh tekstov vendarle smiselno in utemeljeno (prim. tudi odstavke v izdaji HNP pri MH ali v velikem Zborniku junackih..., Beograd 1930, pa tudi pri Jurančiču, Kondor št. 31). S tem pa seveda ne odobravam siceršnje samovolje tistih zapisovavcev.

Ker odstavke o važnejših zbirkah in izdajah ne govori o popularizaciji in o znanstvenem raziskovanju naše ljudske pesmi, temveč le na kratko očrtava razvoj zbiranja ter navaja le pomembnejše izdaje z novim gradivom, je razpisavanje o medvojni Šali-Kuretovi zbirki v tej zvezi seveda čisto odveč, saj je prinesla le ponatise, se omejila na pripovedno pesem ter se še vse bolj (90 %) vezala na Štreklja, kakor pa se je naša izdaja (78 %). Izmed ostalih izdaj, ki jih omenja dr. Kumrova, pa bi najpomembnejša, Dravčeva, vsekakor zaslužila omembo tudi v tem skopem okviru in ne samo med viri, ki so se iz njih zajemali teksti.

Znanstvena dokumentacija je bila v knjižici namerno skrčena na najmanjšo mero, a zdaj bi iz spremne besede in opomb najbrž še kaj izločil, dodal pa važnejšo literaturo na koncu. Zaradi omejenega obsega je tudi »vsebinskih analiz« pesmi v opombah le malo, žal pa dr. Kumrova samo namiguje na »več mest«, kjer naj bi bila ta analiza »tvegana«, ker so bile pri tem upoštevane zgolj variante iz Štreklja. Ker sem imel za 35 pripovednih pesmi v zbirki poleg Štrekljevih (iz SNP) v razvidu še nad 130 drugih variant, po veliki večini rokopišnih (iz SNP oz. OSNP in iz Štrekljeve zapuščine), bi me konkretizacija teh pogreškov v analizi vsekakor bolj zanimala kakor pa tisti opozorili na Kleče in »janko«. Sicer pa za slednjo, ki je v danem štajerskem primeru res samo »krilo«, ne drži povsem, da bi je Pleteršnik ne poznal tudi v pomenu »jopica«: »jančica, f. dem. janka; das Jäckchen«, iz Cigaleta, ta pa ima: »Jacke, die, janka, jopič, kamižola, rokavač; Jäckchen, das, jančica, haljica«.

Boris Merhar

»SREČA IN KRUH« V RUŠČINI

V začetku leta 1961 je Izdateljstvo inostrannoj literatury v Moskvi izdalo knjižico novel Cirila Kosmača pod naslovom »Ščastje i hleb«. Pred tem je bila v ruščino prevedena le novela »Tistega lepega dne« (prev. A. Romanenko) in je izšla leta 1959 v zborniku »Povesti i rasskazy jugoslavskih pisatelej«.

Kratek predgovor s skopimi besedami in neizrazitimi oznakami predstavlja pisatelj Cirila Kosmača; poleg kratkega pisateljevega življenjepisa prinaša tudi nekaj zelo splošnih oznak o značilnostih njegove proze. Tako govori o vidnem mestu pisatelja v sodobni slovenski literaturi in o njegovi ustvarjalni individualnosti. Sledijo ugotovitve, da je večina Kosmačevih del avtobiografskega značaja (ker avtor v njih nastopa kot delujoča oseba), da sta za njegovo prozo značilna ironija in humor in pa velika ljubezen do preprostega človeka. Trditev, da maloštevilna Kosmačeva dela kvalitetno

* Tako sta si v mejnih področjih tudi melodija in tempo samega govora obeh sosesčin zelo blizu ter nam šele dojeti besedni izraz enoumno dopove narodno pripadnost govorečih.

niso izenačena, je odveč, saj to lahko trdimo domala o vseh ustvarjavih. Med izrazito pozitivne lastnosti Kosmačevih novel uvršča predgovor globino filozofske misli, človečnost in aktualnost. Avtor predgovora pa se, po nejasnosti te trditve sodeč, ni poglobil v te globine, sicer bi vsaj na kratko označil poglavitne smernice Kosmačeve »filozofske misli« in ga s tem konkretnije predstavil neinformiranemu bravcu. Oster protest proti socialnim in nacionalnim krivicam in proti vojni, ki ga vedno spremljata upanje in hrepenenje delovnega človeka po sreči in kruhu, je naveden kot osnovni problem, na katerem temelji tudi izbor in uredeitev novel. Izbor obsega razen nekaterih predvojnih novel, objavljenih v zbirki »Sreča in kruh« leta 1946, še »Pot v Tolmin« in novelo s tematiko o NOB Očka Orel, ki sta bili napisani po vojni. Na prvem mestu je najboljširnejša novela, življenjska zgodba človeka na zemlji, Žefa Obrekarja, ki je sovjetskega založnika pritegnila zaradi stvarne in zgoščene pripovedi, zaradi socialne in vojne tematike, zaradi izredno plastično zgrajenih likov in morda ne nazadnje zaradi vodilnega motiva o Obrekarjevem nenehnem in trmastem hrepenenju po širni in plodni zemlji, ki jo je spoznal kot vojni ujetnik v Ukrajini in jo je potem zaman poskušal ustvariti na domačem krasu. Tej noveli sledijo še teksti »Tistega lepega dne«, »Sreča«, »Pot v Tolmin«, »Kruh«, »Gosenica« in »Očka Orel«.

Prevajavca I. Lemaš in D. Mansfelda sta se oba poskušala stilno čimbolj približati originalu. Uspela je predvsem prevajavka D. Mansfelda. Posrečilo se ji je ohraniti čustvene naglase in značilno strukturo stavkov, ki v Kosmačevi prozi izraža ritem dogajanja oziroma čustvovanja. I. Lemaš pa je največkrat prav s tega vidika tekst izmalčil, s čimer je osiromašil svojski in občutljivi stil Kosmačevega pisanja in preko tega tudi idejno bogastvo njegove proze. Ta napaka izstopa predvsem v prevodu novele »Človek na zemlji«, ki glede na stil zavzema v Kosmačevem ustvarjanju še prav posebno mesto. Idejno-vsebinsko izredno polna in stilno zgoščena proza zgubi v prevodu precej svojih dobrih lastnosti. Prevajavec je namreč kratke stavke skoraj dosledno združeval v večje enote in s tem močno porušil ritem pripovedi. Velikokrat je misel tudi poenostavil in ji s tem odvzel dinamičnost in čustveno globino. (Primer: To poslednje trpljenje, ki je bilo tudi prvo prebujenje, je začelo kapljati v njegovo srce ob napovedi svetovne vojne in se je potem točilo vanj vse do njegove smrti. Prevod: Tjažkij kameň leg na ego serdce, kogda ob'javili vojnu, i davil ego etot kameň do samoj smerti. [Str. 7]).

Likovna oprema knjige je zadovoljiva. Podoba na platnicah predstavlja dolino in smejočega se starega berača ob njej — zdi se, da hoče izraziti enega poglavitnih elementov Kosmačevega pogleda na življenje, namreč: s trpkim smehom, z ironijo in včasih celo z rahlo obešenjaškim humorjem premagati pesimizem, ki ga človeku poskuša vsiliti življenje.

Kljub prej omenjenim pomanjkljivostim pa je ta publikacija pomembna, ker seznanja s pisateljem Cirilom Kosmačem novo, obširno kulturno področje; ruski prevod »Sreče in kruha« je tako tehten prispevek k uveljavljanju naše književnosti na tujem.

Helga Glušič

NASLOVI ŠOLSKIH NALOG

Zavod za prosvetno-pedagoško službo v Ljubljani je v knjigi »Ideološko-politična vzgoja in izobraževanje na šolah« objavil naslove šolskih nalog z ozirom na politične, gospodarske in kulturne teme. Smoter objave teh šolskih nalog je bil zgolj informativno-fotografski. Naslovi šolskih nalog naj pokažejo, kako se je tematika šolskih nalog (s tem v zvezi pouka materinščine) bistveno spremenila in razširila. Mnoge politične in gospodarske teme so z ozirom na šolsko tradicijo novost šolske prakse in nakazujejo nove obrise idejno-vsebinske preusmeritve pouka.

Po skupinah je podoba naslednja:

1. Politične teme

Naslovi šolskih nalog pričajo, da je obravnavanje političnih vprašanj na šolah zelo aktualno in konkretno. Naslovi šolskih nalog s politično tematiko so postavljeni v večini primerov stvarno, jasno in pravilno omejeno na trenutno občutljivo točko. Nekaj pa je primerov, ki dokazujejo, da so politične naloge (bolje naslovi političnih tem) šele na začetni stopnici. Tako najdemo mnoge spodrsiljave. Mnogi naslovi nalog zahtevajo preobsežno snov. Zdi se mi, da v srednji šoli v petinštiridesetih minutah ni mogoče niti strokovnjaku za politiko obdelati teme, ki jo nakazuje naslov »Neokolonializem«.